

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

North Patrol Oy kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksemme työryhmän mietinnöstä. Hallitusohjelmassa on useita kannatettavia julkisia hankintoja koskevia uudistuksia IT-alan näkökulmasta. Toteutuessaan ne edistävät julkisten IT-hankintojen toimivuutta.

North Patrol on digipalvelujen ja tietojärjestelmien suunnitteluun erikoistunut konsulttitoimisto, joka tukee julkishallinnon organisaatioita IT-hankkeiden valmistelussa, suunnittelussa ja kilpailuttamisessa.

North Patrol tekee vuosittain analyysin julkisista IT-hankinnoista Suomessa. Vuonna 2024 IT-hankintasopimusten arvo nousi 3,5 miljardiin euroon, mikä on yli kaksinkertainen kasvu edellisvuodesta.

IT-hankinnat keskittyvät voimakkaasti suurille toimittajille, joista 10 suurinta sai 73 % hankintojen kokonaisarvosta. 90 % IT-hankinnoista tapahtuu suurten puite- ja DPS-järjestelyjen kautta, mikä estää pk-yritysten osallistumisen. Hankintalain uudistuksessa tulisi selkeämmin ohjata hankintayksiköitä valmistelemaan ja suunnittelemaan hankinnat paremmin, osittamaan hankintoja ja keventämään osallistumisvaatimuksia, jotta markkina säilyy monipuolisena.

Lisätietoja julkisista IT-hankinnoista Suomessa löytyy North Patrolin datakatsauksessa:

<https://northpatrol.fi/2025/02/25/julkiset-it-hankinnat-suomessa-2024/>

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

North Patrol pitää panostuksia hankintojen parempaan valmisteluun tervetulleina.

Markkinakartoitus ainoana ehdotettuna käytännön toimenpiteenä on kuitenkin riittämätön, ja lain valmistelussa pitäisi tukea myös muita hankinnan valmistelun toimenpiteitä, kuten huolellista suunnittelua ja valmistelua sekä hankintojen tosiasiallista jakamista pienempiin ja kohdistetumpiin osakokonaisuuksiin.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Markkinakartoitusvelvoite (65 §) tulisi laajentaa kaikkiin EU-kynnysarvon ylittäviin IT-hankintoihin. Lisäksi tulisi edellyttää markkinavuoropuhelua, jotta tarjoajien näkemykset voidaan aidosti huomioida ja varmistaa kilpailukykyiset ratkaisut.

Hankintojen jakaminen osiin (75 §): ICT-hankintojen jakaminen osiin edistää kilpailua ja pk-yritysten osallistumismahdollisuuksia, joten pidämme esitystä hyvänä. Lisäksi kannatamme muutosta, joka mahdollistaa markkinaoikeusvalituksen hankintojen jakamatta jättämisestä.

Laissa tulisi huomioida myös keinot, jolla erilaisia puitejärjestelyitä ei käytettäisi keinona olla jakamatta hankintoja osiin. Nykyisin puitejärjestelyitä käytetään päinvastaisesti niputtamaan useita erillisiä hankintoja saman hankinnan piiriin. Kilpailutuksia vältellään, ja yhdellä kilpailutuksella pyritään hankkimaan mahdollisimman suuri puitesopimus, jonka puitteissa hankitaan yksittäisiltä toimittajilta mahdollisimman suuri palvelukokonaisuus.

Hankintamenettelyn keskeyttäminen (125 §): Esitys uusintakilpailutuksesta yhden tarjouksen tilanteessa on perusteltu ja kannustaa huolelliseen hankinnan suunnitteluun.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Pelkkä markkinakartoitus ainoana ehdotettuna käytännön toimenpiteenä on riittämätön hankintojen valmistelun parantamiseksi. Lain valmistelussa pitäisi tukea myös muita hankinnan

valmistelun toimenpiteitä, kuten huolellista suunnittelua ja valmistelua sekä hankintojen jakamista pienempiin ja kohdistetumpiin osakokonaisuuksiin. Hankintojen suunnittelua koskevilla muutoksilla edistettäisiin hankintojen toteuttamista tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina siten, että hankintayksiköiden tarpeet tulevat kustannustehokkaasti katettua.

Hankintayksiköiden on tällä hetkellä vaikea hankkia konsulttiapua hankintojen suunnitteluun ja markkinakartoitusten tekemiseen, koska hankintojen valmistelun vaatiman asiantuntemuksen hankinta aiheuttaa helposti oman raskaan hankintaprosessinsa. Käytännön toimenpiteenä hankintojen valmisteluun liittyvien hankintojen kansallinen kynnyсарvo voitaisiin nostaa EU-kynnyсарvon tasalle, jolloin hankintayksiköiden olisi helpompi hankkia tarvitsemansa asiantuntemus hankintojen valmisteluun.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Omistusosuuden 10 % raja ei yksinään ratkaise kilpailuongelmaa. Sen sijaan sidosyksiköiden rooli tulisi rajata siten, että ne eivät voi toimia sekä yhteishankintayksikköinä että markkinoilla kilpailevina palveluntarjoajina. Lisäksi niiden hankinnat tulee kilpailuttaa avoimesti, jotta pk-yritykset voivat osallistua.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Suoraviivainen omistusosuuden rajoitus voi olla haitallista esimerkiksi pienten kuntien hankintojen sujumuuden kannalta.

Oleellisempaa olisi muilla keinoilla varmistua, että tehtävät hankinnat toteutetaan avoimen kilpailun periaatteiden mukaisesti, ja hankinnat valmisteltaisiin huolellisemmin ja jaettaisiin pienempiin osiin. Sidosyksiköiden ja muiden yhteishankintayksiköiden ylisuuret puitesopimushankinnat pitäisi pilkkoa pienempiin osiin, jotta myös pienemmillä yrityksillä olisi mahdollisuus osallistua hankintoihin.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko**

toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

-

- Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

North Patrol Oy pitää esitettyjä muutoksia oikeansuuntaisina. Muutosten käytäntöönpanossa on varmistettava, että tietoturva- ja huoltovarmuusvaatimukset ovat selkeitä ja ennakoitavia. Suosittelemme, että hankintayksiköille annetaan yhtenäinen ohjeistus siitä, kuinka huoltovarmuus voidaan huomioida ilman, että se sulkee kilpailua tarpeettomasti.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Kannatamme ehdotusta, koska se vähentää tarpeetonta hallinnollista taakkaa ilman, että hankintojen luotettavuus heikkenee. Hankintayksiköillä tulisi kuitenkin olla mahdollisuus pyytää ote tarvittaessa riskiperusteisesti.

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Hankintojen avoimuus on keskeistä toimivan julkisen markkinan kannalta. Mitä enemmän tarjolla olevista hankinnoista ja tehtyjen kilpailutusten lopputuloksista on julkista tietoa, sitä paremmin potentiaaliset tarjoajat voivat löytää tarjousmahdollisuuksia ja suunnitella toimintaansa.

Kannatamme jälki-ilmoitusveloitteen laajentamista, koska se lisää hankintojen avoimuutta. Kun kaikista isommista hankinnoista tulee julkinen jälki-ilmoitus, saadaan koottua tilastotietoa julkisista hankinnoista entistä kattavammin ja myös yritykset voivat jälkikäteen nähdä, kuka sai minkäkin sopimuksen ja millä arvolla.

Muut huomiot

Useat hankintayksiköt kokevat julkisten hankintojen tekemisen hankalana. Tämä johtaa ainakin IT-alalla siihen, että kilpailutuksia vältellään, ja yhdellä kilpailutuksella pyritään hankkimaan mahdollisimman suuri puitesopimus.

Nykytilanne suosii vahvasti suuria toimittajia, jotka pystyvät yksistään tarjoamaan mahdollisimman laajan kokonaisuuden. Pienten yritysten on mahdotonta päästä mukaan suuriin puitesopimuksiin, vaikka niillä olisi erinomaista erityisosaamista.

Hankintayksiköiden on nykyisin vaikea hankkia asiantuntija-apua hankintojen suunnitteluun. Suosittelemme, että hankintalakia muutetaan siten, että hankintojen valmisteluun liittyvien asiantuntijapalveluiden kansallinen kynnysarvo nostetaan EU-kynnysarvoon, mikä mahdollistaisi joustavamman asiantuntijapalveluiden hankinnan hankintojen laadukkaaseen valmisteluun.

Kannatamme hallitusohjelman linjausta, jonka mukaan hankinnat voidaan jättää jakamatta osiin vain erityisistä syistä – tämä tulisi ulottaa myös puitejärjestelyihin. Suosittelemme, että hankintayksiköt veloitetaan perustelemaan hankintojen osittamattomuus ja että puitesopimusten laajuudelle asetetaan rajoituksia kilpailun lisäämiseksi.

Kalanen Sami
North Patrol Oy - Sami Kalanen / Toimitusjohtaja

